

MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDA MEHNATNING XUSUSIYATLARI

Toshmatova Zamira Jumanovna QDPI o'qituvchisi
Jo'raboyeva Nozima talaba

Annotasiya: ushbu maqolada bolalarning mehnat faoliyatlarini o'zida qamragan faoliyatlar asosan bog'cha yoshidagi davrdan boshlanishi va maktabgacha tarbiya yoshida mehnatning xususiyatlari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: bolalar, mehnat, faoliyat, jalb qilish, suxbatlar, jarayon, psixik taraqqiyot, pedagogic, jamoa.

Bolalarning mehnat faoliyatlarini o'zida qamragan faoliyatlar asosan bog'cha yoshidagi davrdan boshlanadi. Bu yoshda bolalarning mehnatlari juda sodda va elementar bo'lsa ham ularning psixik taraqqiyotlarida juda katta ahamiyatga egadir. Bog'cha yoshidagi bolalar bilan o'tkaziladigan suhbatlar natijasida bolalarda mehnatga nisbatan ijobiy munosabat, mehnat qilish ishtiyoqi tug'iladi. Kattalarning mehnat faoliyatlariga taqlid qilish dastavval bolalarning o'yinlarida namoyon bo'ladi. Bolalar kattalarning mehnat faoliyatlarini o'zlarining o'yinlarida taqlidan takrorlash bilan cheklanib qolmay, balki kattalar mehnatida bevosita qatnashish uchun harakat qila boshlaydilar. Masalan, qiz bolalar onalari kir yuvayotganda suv tashish, ayrim kichikroq narsalarni (dastro'molchalarni) chayishda qatnashadilar, uy va hovlilarni yig'ishtirib supurishga, o'g'il bolalar esa otasi bajarayotgan ishda qatnashishga intila boshlaydilar. Bu yoshdagi bolalar mehnatining natijasi emas, balki mehnat jarayonining o'ziga qiziqishi psixologik jihatdan xarakterlidir. Bog'cha yoshidagi bolalarning ishiga baho berib borish ularida mehnatga nisbatan ijobiy munosabatni tarbiyalashda katta rol o'ynaydi. Bolalar kuchlari yetadigan ishlarni bajarayotganlarida ko'p xatolarga yo'l qo'yishlari turgan gap. Sharq xalqlarida bir maqol bor: "Bolaga ish buyur, ketidan o'zing yugur" Bu juda to'g'ri, hayotiy gap. Bu bolalarga biron yumush buyurilganda, uni qanday bajarayotganliklaridan ko'z-quloq bo'lib turish kerak, degan ma'noni bildiradi. Bolalarda, xususan, kichik yoshdagi bog'cha bolalarida hali mehnat malakalari yo'q, qo'I muskullari yaxshi rivojlanmagan bo'ladi. Ana shuning uchun bolalar qasddan yoki anqovliklaridan emas, balki eplay olmasliklaridan biror narsani tushirib sindirib yuborishlari mumkin. Ana shunday "falokat" yuz bergan paytda bolani "anqov, merov, ko'zinga qarasang bo'lmaydimi" deb urishish yoki koyish yaramaydi. Buning o'rniga bolaga shu mehnatni qanday qilib bajarishni ko'rsatib berish lozim. Bog'cha yoshidagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda ularni inoq jamoaga uyushtirish katta ahamiyatga egadir. Jamoa bo'lib mehnat qilishda tarbiyachi har bir bolaga ma'lum bir mehnatni bajarishni buyuradi. Ana shu tariqa bolalar jips jamoa bo'lib mehnat faoliyati bilan shug'ullanadilar. Masalan, katta guruh bolalari jamoa bo'lib navbatchilik qiladilar. Bunda bir bola stolga dasturxon yozib chiqsa, ikkinchisi qoshiq va vilkalarni qo'yib chiqadi, uchinchi bola esa stolchalarni qo'yib chiqsa, to'rtinchi bola stolga nonlarni qo'yib chiqadi. Bog'chada navbatchilikka o'rgangan bolalar oilada ham yordamlashadigan bo'ladilar. Umuman o'rta va katta yoshdagi

bog'cha bolalariga oilada kuchlari yetadigan mehnat topshiriqlarini berish kerak. Bu ulami mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda va ularda ayrim mehnat malakalari hosil bo'lishi uchun juda katta imkoniyatlar yaratadi. Ijtimoiy foydali mehnatda ishtirok etmagan bolani keyinchalik mehnatga jalb qilish juda qiyin bo'ladi. Bog'chada bolalar jalb qilinadigan mehnat faoliyatining turi juda xilma-xildir. Masalan, tabiat burchagidagi jonivor yoki o'simliklarni parvarish qilish, bog'cha hovlisida ishlash, oshxonada va guruhda navbatchilik qilish, kichkintoylarni kiyintirishga yordam berish va boshqalar. Shuni ham aytib o'tish kerakki, kichik yoshdagi bog'cha bolalari o'zlarining mehnat faoliyatlarini hali yo'lga qo'ya olmaydilar. Shuning uchun ular mehnatning juda sodda turlari bilan, y'ani o'simliklarga suv quyish, baliqlarga ovqat berish, hovliga suv sepish va shu kabilar shug'ullanadilar. O'rta va katta guruh bolalar mehnat faoliyatini o'yindan batamom farqlab, unga nisbatan jiddiy munosabatda bo'la boshlaydilar. Ular mehnatdan kelib chiqadigan natijani, y'ani mehnatning ijtimoiy mohiyatini, kim uchun, nima uchun lozimligini tushunadilar. Ular kattalarning oiladagi uy-ro'zg'or ishlariga zo'r ishtiyoq bilan yondashadilar, kichkintoylar uchun qog'oz, karton faner va plastilindan turli o'yinchoqlar yasaydilar. Pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil qilingan mehnat faoliyati bolalarning har tomonlama, y'ani ham jismoniy, ham psixik, ham estetik, ham axloqiy tomondan barkamol rivojlanishlariga juda katta ta'sir qiladi. Maktabgacha ta'lim bolalari biron o'yin, ta'lim yoki mehnat faoliyati bilan mashg'ul bo'lar ekan, ular asosida harakatga soluvchi mayllar yotadi. Kichik bog'cha yoshidagi bolalarning xatti-harakatlari amalga oshirilayotgan sharoitga bog'liq bo'ladi. Ular xatti-harakat motivlarini anglab ham etmaydilar. Shuning uchun ko'pincha o'zlariga mutlaqo hisobot bermay, ma'lum bir vaziyatda u yoki bu xatti-harakatni amalga oshira boshlaydilar.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Nishanova Z.T. Bolalar psixodagnostikasi. T., 2010

2. ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CHARACTERISTICS OF PRESCHOOL EDUCATION SYSTEM ABROAD

TZ Jumanovna - Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 2022 - giirj.com GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 10, Issue 11, Nov. (2022) 538 ORGANIZATION Page 1 GALAXY ...

3. Обучение детей дошкольного возраста элементам узбекского народного танца. 3 Тошматова, М Хусанова - Развитие и инновации в ..., 2023 - econferences.ru Студентка Кокандского государственного педагогического института <https://doi.org/10.5281/zenodo.7645992>

4. ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЗА РУБЕЖОМ

T.Z Jumanovna - Международный междисциплинарный исследовательский журнал Galaxy, 2022 - giirj.com МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ GALAXY (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Том. 10, выпуск 11, ноябрь. (2022) 538 ОРГАНИЗАЦИЯ Страница 1 ГАЛАКТИКА .

5. Jumanovna-Toshmatova, Zamiraxon. "OILADA FARZANDLAR O'ZARO MUNOSABATLARI XUSUSIYATLARI." *Scientific article* 1.1 (2024).

6. Jumanovna, Toshmatova Zamira, Alisherova Zarnigorbegin, and Gulsevar Abdusattor. "PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN OF PRIMARY AND PRESCHOOL AGE." *Web of Teachers: Inderscience Research* 1.9 (2023): 136-138.